

z toho, že v svatých stavích neposvátně bydlé, mnozí řečmi hrdými a nepravými jako hromem protiv nim bili a i ještě zle mluvie o nich ti, ješto zlému řkú, by zlé nebylo, a pak jim dobrým řkú, že zle bydlé. (Těž ještě i těchto časov zlí dobré tupie, kacieři je pro pravdu nazývají, jako se mistru Janovi, řečenému Hus, u Praze děje i mnohým jiným šlechtným mistróm pro jich věrné kázanie. Ale ty, věrný a spravedlivý súde, odplatíš každému podlé jeho zaslúzenie.)

1 *zpsobenie* pripravení – 5 *nepohoda* obtíž, nesnáz – 6 *knihy* kniha, spis – 9-10 *donidž* dokud

11 *přiekaza* překážka, závada – 12 *Apokalypsis* Zjevení sv. Jana.

14 *přievada* závada, překážka – 15 *v kakéms takéms* v nějakém, jakémsi – 17 *neodmlúvaje* nepopíraje – 18 *nénie* nyní – 22 *stavy zředlné svatosti* stavy zjevné svatosti, řeholníci; *k uoku* na pohled – 23 *mimo jiné* nad jiné; *vzprchaji* vyletí, vyřítí se – 25 *Kunrát* Konrád Waldhauser; *Milíč* Milíč z Kroměříže (známí kazatelé, předchůdci mistra Jana Husi) – 25-26 *sta byla ctná... kazatele* (duál) byli... – 26-27 *mluvi z toho* mluvili proti tomu – 27 *svaté stavy* duchovní, řeholníci; *bydlé žiji*, obcují

SBORNÍK OPATOVICKÝ

ŽE J' ROZDIEL VELIKÝ MEZI PANNAMI A ŽENAMI

Veliký rozdiel praví svatý Pavel mezi těmi, ktož sú vdaly se neb zženili a mezi těmi, ktož držie čistotu, řka: „Panna a žena nevdaná to myslí, co k bohu slušie, a aby tělem i duchem svata byla; ale ktož sú v manželství, po tom stojie, co k světu slušie, a aby žena muži líbila se neb muž ženě a jsú srdcem rozdvojeni, to jest k onomu se táhnúc i k onomu.“ I radí sv. Pavel při panenství ostati, že i ctné jest, i jest v tom stavu snáze bohu slúžiti a býti modlitev pílnu, než pojmuć muže. Avšak die také: „Pro nesdrzenie vaše každá měj muže svého.“ A svatý Augustin die o světských pannách, že hubenějšíe sú, všem se strojiec, chtiec každému slíbiti se, než ty ženy, ješto aspoň jen k tomu se strojje, aby svým mužóm líbily se.

Chcem-li právě tomu srozuměti, kudy to jde, že jest to vše právě řečeno, co j' řekl i svatý Pavel i svatý Augustin o pannách, radiec k tomu i jako táhnúc od něho, ponúkajíc k manželství, a jakož čtem i vice toho neb k tomu podobného, máme to míti před očima, že i patery bývají panny neb šestery:

Jedny, ješto chtiec býti světsky vesely, nechtěly by za muž, chtiec frej vésti, ač i v tom snad počestně, že by nechtěly se ovšem dopustiti hrubě šeredstvie skutku tělesného; jakož jednu slyšal sem, ano německú piesničku odrhají, by jedna veselá a čerstvie mladice řekla, že ktož by jí radil za muž, nebyl by to přítel její. Neb bývají mužie, ješto nepřejí s jinými veselu býti; a to tak nemajíc muže, móż nalézti někoho, proňž by byla vesela, s nímž by i listy utěšené psali sobě. Ó, jístě nechválím ku panenství úmysla toho; lepšer jest manželstvo než takové panenstvo.

Druhé bývají panny tak hrdé myslí, že všecy proti sobě lacino vážie; v tej hrdošti a pýše byla j' i svatá Kateřina; ale to j' potom k dobrému přišlo jí, když se j' k bohu obrátila, panenstvie své zachovavši.

Třetíe sú helbrechtné neb frejovné panny, jimž mílo světským frejieřóm
25 vzácnu býti a všem by se světskú marností slíbily rády, zda by někto ze všech pojal
kterú. Když sú tak k světu svú myslí velnuly, dráže vážiec světskú marnost než
boží milost, strojiec se světu se všeho srdce, móžt to slovo k nim se chýliti, ješto
j' řekl Jeremiáš virgines eorum skvalide, to jest řečeno panny jich ušprunalé.

Čtvrté panny, jichž úmysla také nechválím, bývaj, ješto neupriemým úmyslem
30 pro böh, aby se bohu v čistotě slíbily, chytie se stavu duchovních panen, ale po-
krytsky a licoměrně, chtiec tělesnú tiem potřebu mieti aneb slíbiti se tiem někomu.
Řkuť však i to: ač by která světská byvši, chtěvši za muž vším úmyslem, byla freji
úmyslem helmbrechtným zšereděna v svém panenství, když by však v těle byla
celost panenská zachována, a pak když by mysl těch poškvrn byla hodným pokáním
35 vyčištěna, móžt panenskú korunu v nebesiech mieti. A tež, kdyžt by která lico-
měrnice, ne pro böh, byla chytila se stavu panen duchovních; jen úmysl nedobrý
v dobrý proměň a zachovaj panenství a budeš čest panenskú mieti.

Páté bývaj panny, a těch nehyzdím, ačt chtie i za muž, když pokorně bydlé, ne
frejovně, ale v bázni boží tíše v slušných obyčejích, berúc na mysl to, což k hospo-
40 dářství slušie, až böh i nahodí k manželství, kohož ráčí. Takét praví Písmo o jedné
takové panně, ješto j' řekla v svém zámutku na modlitvě: „Ty vieš, hospodine, ne-
přiměšovalat sem se k těm, ješto hrají a ješto jdú s marností vókol, ale v tvé bázni
podlé zákona k manželstvu sem povolila.“ I dieť svatý Pavel takovým pannám:
„Panna, pójde-li za muž, neshřeší.“ A některé nemají přívodu k tomu a těch při-
45 čin, aby v panenství ostati mohly.

Šesté panny jsú, jimž matka božie protřela tu cestu, aby v čistotě a chtiec líby
býti hospodinu pannami ostaly. Tie dostoynosti a ctnosti svým svatým duchem hos-
podin naučil tu dievku svatú, z niež se ráčil naroditi, aby v panenství se jemu obě-
tovala, aby čistý z čistě narodil se i počal čistě. A tiem zvláště ukázal dostoynost
50 stavu panenského, když se j' chtěl z panny naroditi. Tuť jest dievku hospodin jako
na stolici panenské usadil ctnosti a jako mistryni svatú stavu toho, aby i jiným byla
ku příkladu, ana j' prvnie zavázala se slibem k panenské ctnosti. I dieť svatý Řehoř:
„Svaté a nepoškvrněné panenství, kterou bych tě chválú vznesl, neviem.“ I jest vše-
liká ta líba bohu, kteráž ostane proň v čistém panenství a v službě boží. A malá-li
55 to čest bude u věčném nebeském království v tom řádu státi, v kterémž stane krá-
lovna nebes, ješto j' prvnie v panenství slibem potvrzeným dala se bohu, pro niž
přivedeno bohu mnoho panen a jemu obětováno, ješto od nie příklad vzemše, také
daly se bohu v svém panenství? Tuť vyjde ta řeč z žaltáře, ješto die: „Stojí královna
na jeho pravici v rúše zlatohlavovém, oděna jsúc v rozličné barvy. Budú králi panny
60 přivedeny po ní, bližnie jejie budú jemu obětovati.“ Aj, dostoynostvie svatých panen,
že jsú nazvány družicemi královny nebeské a bližními, ješto na ni zřiec také bohu
své panenství obětovaly a milostí k bohu jako zlatem a rozličnými šlechetnostmi
je ozdobily. Tyť budú z toho zvláštní čest mieti, že stanú v řádu královny nebeské
v panenské cti, to sbožné město, ten nebeský Jeruzalém činiec zvláštním veselím
65 utěšeno a vzbúzejíc k boží chvále. Dostoynot jest cti a chvály v těle jsúc i přemoci

žádost těla porušeného a vésti andělský život. To svatý Jeronym za nebeský život klade, ktož jsa v těle, bude živ ne podlé těla, žádosti jeho nepovole. I dieť svatý Augustin: „Budúť něco velikého mieti mimo jiné, ješto v těle súc mají něco netělesného.“ A praví kniha Apokalypsis, že panny jdú za beránkem, kamžkoli on jde, a zpievajú rozkošnú pieseň jiez ničadný jiný zpievati nemóž, ani móž jí rozuměti, jen ony samy, jimž dána ta drahá koruna k jich cti věčné. Sbožný uzří jich takú čest v nebeské radosti! Ale to ovšem zbožnější, ktož i sám bude v tom zástupu v té drahé koruně panenské! I to j' toho panenského stavu chvála, ješto j' řekl Kristus: „Slovo božie, když padne v dobrá srdce jako siemě v dobrú rolí, jedna třidceti úžitka přinesú, druhá šedesát a třetie sto.“ V manželských dobrých srdcích třidceti úžitka móž přiněsti slovo božie, ve vdovském šestdesát a v panenských sto. Neb každá šlechtnost dražší jest s čistotú a osdobnější. A také i malěři chtiec krásný obraz učiniti, položí jej najprv bielú barvú, že ta barva slušně běre na se jiné barvy. A matka božie vždy jest čistě při sobě měla, v dětinných letech byla v chrámu se pannami; potom s Jozefem byla s čistým jinochem; a pak čistého jměla syna svého a ten umieraje poručil jí čistému svatému Janu. A z toho j' viděti, že ktož zde v čistém panenském stavu bude jie následovati, budeť jí v nebesiech s sebu v cti mieti.

1 zženili se oženili se – 3 po tom stojie o to stojí, usilují – 5 táhnúc se směřujíc – 6 býti modlitev plnu dbáti modliteb – 7 nesdrženie nezdrženlivost – 8 hubenější ubožejší, bídnější

14 frej vésti baviti se, milostné pletky míti – 15 ovšem zcela, zplna; šeredstvie ohavnost – 16 odrhají zpívají (odrhovačku) – 17 čerstvie bujná, živá – 19 listy utěšené milostná psaní

21 a 26 lacino, dráže vážití málo, více si ceniti

24 helbrechtné (helmbrechtné) neb frejovné panny světácké, do světa, nevázané (podle zvrhlého selského synka Helbrechta, postavy básně Wernherovy z 2. pol. 13. stol.); frejier milovník, záletník – 26 velmuly sú přilnuly – 28 virgines eorum (bible: eius, t. j. Sionu) skvalide panny jejich nečisté; ušprundalé špinavé, nečisté

29 neupřiemý neupřimný – 30–31 pokrytsky a licoměrně pokrytecky a na oko – 31 potřeba zaopatření; sľibiti se (komu) zalibiti se – 33 zšereděna šerednou učiněna, poskvrněna

38 nehyzdím nehanobím; bydlé žijí – 39 obyčej způsob, mrav; bráti na mysl všimati si, učiti se – 40 nahodí poskytne, dá – 41 v zámutku v zármutku – 42 jdú s marností vókol obírají se marností (in levitate ambulant) – 44 přívod navedení – 45 příčina podmínka, příležitost

46 protřela cestu razila cestu – 53 vznesl povznesl, vyvýšil (efferam); všeliký každý – 55 řád pořadí, stav – 61 družice družka; bližnie družky (proximae) – 65 utěšený krásný; vzbúzejíc povzbuzujíc – 69 Apokalypsis Zjevení sv. Jana – 71 sbožný šťastný – 77 osdobný ozdobený – 78 slušně dobře – 79 dětinný dětský

BARLAAM A JOSAFAT

KTERAK NACHOR DOLÍČIL JEDNOHO PRAVÉHO BOHA

a pohanské modly potupil dovodě, že mnozí lidé mají rozličné věci za bohy a všichni blúdie. Slyštež o tom!

A když sem to tak řekl o svém bohu, jakož mi jest dal řeči o sobě — kakž koli jest nad to nade vše — chcít již, ó králi, o lidech řeči, kteří jsou účastni pravdy v svéj více a kteří blúdie. To všem je věc známá, ktož čtú Písmo neb slýchají: